Γυμνάσιο Δροσιάς
Αρχαία Ελληνικά Α΄Γυμνασίου

Η δασεῖα

(Γραμματική σ.21) !

Τα πνεύματα

Πνεύματα λέγονται τα σημάδια που μπαίνουν πάνω από φωνήεν ή δίφθογγο ή το ρ- στην **αρχή** της λέξης και είναι δύο:

Η ψιλή: ᾽ (πχ. ἄνθρωπος)

Η δασεία: ῾ (πχ. ἁγνός, ῥόδον)

Τα καλά νέα

- Οι περισσότερες λέξεις παίρνουν ψιλή!
- Οι λέξεις που παίρνουν **δασεία** είναι λίγες και είναι γραμμένες στις σσ.21-22 της Γραμματικής μας
- *Όλες* οι λέξεις που ξεκινούν από **ρ-** ή **υ-** παίρνουν δασεία!
- Από τις άλλες πολλές θα τις θυμόμαστε γιατί είναι κάποια άρθρα, αντωνυμίες και σύνδεσμοι και θα τις χρησιμοποιούμε συνέχεια.
- Πολλές ελληνικές λέξεις χρησιμοποιούνται και στα αγγλικά (και σε άλλες γλώσσες). Αυτές που έχουν δασεία ξεκινάνε με το h- (πχ. history < ἱστορία, Hellas < Ἑλλάς, Helen < Ἑλένη).

→ Υπάρχει κι ένα κόλπο για κάποιες λέξεις, για να θυμόμαστε αν παίρνουν δασεία:

Το μεγάλο Κόλπο

Χρειαζόμαστε τον πίνακα των συμφώνων (βιβλίο σ.19 ή γραμματ.σ.14) με τα «άφωνα» σύμφωνα:

	Ουρανικά	Χειλικά	Οδοντικά
Ψιλόπνοα	**κ**	**π**	**τ**
Μέσα	γ	β	δ
Δασύπνοα	**χ**	**φ**	**θ**

Στις *σύνθετες* λέξεις, όταν η πρώτη λέξη έχει **ψιλόπνοο** σύμφωνο και η δεύτερη έχει δασεία, τότε αυτό το ψιλό σύμφωνο (κ,π,τ) *μετατρέπεται στο αντίστοιχο* ***«δασύ»*** ***(κ→χ,π→φ,τ→θ)***

Επομένως, μπορώ να ελέγξω αν μια λέξη παίρνει δασεία, φτιάχνοντας μια ***σύνθετή*** της!

ἐπί+ἡμερίδα = ἐφημερίδα
(άρα δασεία!)
Ή: ἐπί+ἐκτείνω= ἐπεκτείνω
(άρα ψιλή!)

Κάποιες λέξεις με δασεία (από τη Γραμματική σ.21)

1.	Οι λέξεις που αρχίζουν από ***υ*** ή από ***ρ***: *ὑβρίζω, ῥόδον*.
2.	Τα άρθρα *ὁ, ἡ, οἱ, αἱ* και οι δεικτικές αντωνυμίες *ὅδε, ἥδε, οἵδε, αἵδε· οὗτος, αὕτη*
3.	Οι αναφορικές αντωνυμίες και τα αναφορικά επιρρήματα: *ὅς, ἥ, ὃ* κτλ. *ὅπου*, *ὅθεν* κτλ.
4.	Οι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας *ἡμεῖς, ἡμῶν* κτλ.,*οὗ,οἷ, ἕ,* οι αντωνυμίες *ἕτερος, ἑκάτερος, ἕκαστος* και οι λέξεις που σχηματίζονται από αυτές
5.	Οι σύνδεσμοι *ἕως, ἡνίκα, ἵνα, ὅμως, ὅποτε, ὅπως, ὅτε, ὅτι, ὡς, ὥστε*
6.	Τα αριθμητικά *εἷς, ἕν, ἕξ, ἑπτά, ἑκατόν·* επίσης τα παράγωγά τους
7.	Α. *αἱρέω-ῶ (=εκλέγω), ἡ ἅλς, γεν. τῆς ἁλὸς* (= θάλασσα), *ἅμα (=ταυτόχρονα), ἁμαρτάνω, ἅμιλλα, ἁπαλός, ἅπαξ, ἁπλοῦς, ἅπτω-ἅπτομαι, ἅρμα, ἁρμόζω, ἁρμονία, ἁρπάζω, ἁφή* Ε. *ἕδρα, Ἑλένη, ἕλκω, Ἑλλάς, Ἕλλην, ἕνεκα* ή *ἕνεκεν, ἑξής, ἕξω* (μέλλ. του ρ. *ἔχω*), *ἑορτή, ἑσπέρα, ἕτοιμος, εὑρίσκω* Η. *ἡγέομαι –οῦμαι, ἥδομαι, ἥλιος, ἡμέρα, ἥμερος, ἡμι-* (αχώριστο μόριο), *ἥμισυς, Ἥρα, Ἡρακλής, Ἡρόδοτος, ἥρως, Ἡσίοδος, ἥσυχος, ἧττα, ἡττάομαι -ῶμαι, Ἡφαιστος* Ι. *ἱδρύω, ἱδρώς, ἱερός, ἱκανός, ἱκέτης, ἱμάτιον, ἵμερος* (=.πόθος), *ἵππος, ἵστημι, ἱστός - ἱστίον, ἱστορία, ἱστορέω -ῶ, ἵστωρ* (= γνώστης) Ο. *ὁδός, ὅλος ὁρμή, ὁ ὅρμος, ὁ ὅρος, τὸ ὅριον, ὁρίζω, ὁράω -ῶ, ὅσιος* Ω. *ὥρα, ὡραῖος, ὥριμος*

Άσκηση

Βάλε το σωστό πνεύμα στη δεύτερη λέξη, αφού κάνεις τη σύνθεση:

Κατά + ολικός

Υπό + αίθριος

Επί + άπτομαι

Κατά + ορίζω

Μετά + επόμενος

Από + οπλίζω

Αντί + υγιεινός

Υπό + ακοή

Επί + ευρίσκω

Κατά + ηγητής

Υπό + υπουργός

Κακός + ύποπτος

Επί + αρμόζω

Κατά + οδηγώ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ (γραμμ. σελ. 14)

	Ουρανικά	Χειλικά	Οδοντικά	
Άφωνα	*κ*	*π*	*τ*	ψιλόπνοα
	γ	*β*	*δ*	μέσα
	χ	*φ*	*θ*	δασύπνοα
Ημίφωνα	υγρά: *λ, ρ*			
	ένρινα: *μ, ν* (και *γ* πριν από τα *κ, γ, χ, ξ*)			
	συριστικό: *σ (ς)*			
	παλαιότερα ημίφωνα: *F, j*			
Διπλά *ζ, ξ, ψ*				